

Theo H.P.M. Thomassen

Netherlands Institute for Archival Education and Research
Amsterdam
Nizozemska

**ARHIVISTI I RECORDS MANAGERI: ISTA STRUKA,
RAZLIČITE ODGOVORNOSTI¹**

UDK 930.251:001.89
930.251:004

Izlaganje sa znanstvenog skupa

Razdvojenost arhivistike i records managementa (upravljanje spisima) proizvod je određenog, kraćeg razdoblja u povijesti ove, u osnovi jedinstvene struke. U posljednje vrijeme uočljivo je integriranje ovih dviju disciplina, i na teorijskoj i na praktičnoj razini, što je velikim dijelom uvjetovano informacijskom revolucijom i neizbježnim promjenama na širem području informacijskih znanosti. Osnovu za ovu integraciju čini rekonceptualizirana arhivistička znanost i koncept records continuuma koji funkcije upravljanja spisima i arhivskim gradivom definira kao međuo-visne sastavnice jednog procesa. Ovaj trend zahtijeva i promjene stručnoga profila arhivista i records managera kroz odgovarajuće programe obrazovanja i stručnog usavršavanja.

Ključne riječi: arhivisti, records manageri, upravljanje spisima, reprofesionalizacija (arhivistike)

Uvod

Informacijska revolucija mijenja područja upravljanja arhivima i upravljanja uredskom dokumentacijom i spaja ih u jedno područje. U ovom se procesu arhivisti i

---

¹ Članak je objavljen na nizozemskom jeziku i u zborniku *Naar een nieuw paradigma in de archivistiek*, Jaarboek 1999, Archivarissen en records managers: zelfde professie, verschillende verantwoordelikheden, str. 185-194.

records manageri nalaze pred izazovom da redefiniiraju svoja područja djelovanja, a isto tako i njihove međusobne odnose. Predmet moga izlaganja je upravo taj izazov. Zamolit ću vas da mi se pridružite u pokušaju da identificiram ishodište ranijega antagonizma među dvjema disciplinama – ili, ako hoćete, pod-disciplinama – u analizi sadašnjega područja integracije i u raspravi o pristupu koji će omogućiti nama, staromodnim arhivistima, i našim mlađim nasljednicima da zajedno s našim kolegama u uredima kročimo u novo, integrirano područje.

Razdvojena područja

U našoj staroj struci, tekući i poluaktivni, odnosno aktivni spisi jasno su razdvojeni od onih koji nisu tekući ili aktivni. Taj je antagonizam najснаžnije naglasio Schellenberg, koji je čak izmislio i dva različita pojma: spisi i arhivsko gradivo.

Nisu, međutim, bili razdvojeni samo spisi i arhivsko gradivo – prema tomu u kojoj su mjeri aktivni – nego i osobe koje se za njih brinu. *Records manageri*, čiji je posao upravljanje spisima, razdvojeni su od arhivista, koji su se bavili upravljanjem arhivskim gradivom. Oni su se uvijek pozdravljali kada bi se sreli – pod uvjetom da su prepoznali jedni druge – no zvanična hijerarhija im je priječila da postanu dobri prijatelji. Bivši predsjednik Nizozemskoga udruženja *records managera* jednom je izjavio da su se arhivisti u odnosu na records managere postavili kao kirurg u odnosu na medicinsku sestru: rade u istoj ustanovi i do određenog stupnja neovisno, ali je kirurg uvijek sklon odnositi se pokroviteljski prema sestri.

Čak i u svijetu znanosti spustila se ova "dokumentacijska" željezna zavjesa. Arhivisti su utemeljili arhivistiku i monopolizirali je. *Records manageri* nisu bili pozvani. Na nekoliko sveučilišta gdje im je pošlo za rukom da uđu, osnovali su svoju vlastitu disciplinu, nazvanu dokumentacijskom informacijskom znanošću.

Kratka povijest antagonizma među arhivistima i *records managerima*

Arhivisti naše generacije toliko su se privikli na antagonizam među *records managerima* i arhivistima da mnogi od njih na to gledaju kao da to pripada samoj prirodi stvari. To je potpuno pogrešno. Ako se osvrnemo na dugu povijest informacija u pisanom obliku, razdoblje u kojem se razdvajaju *records manageri* od arhivista tek je jedno kratko međurazdoblje. Do Francuske revolucije isti su službenici bili nadležni za upravljanje tekućim i neaktivnim spisima.

Upravo je Francuska revolucija struku razdijelila nadvoje. Spisima staroga režima oduzeta je njihova primarna funkcija te su pretvoreni u povijesne arhive. Nadležnost za ove arhive preuzeli su povjesničari koji su dobro poznavali diplomatiku i ostale pomoćne povijesne znanosti, kako bi ih učinili pristupačnima za povijesna istraživanja. Ovi *arhivisti*, kako su nazivali sami sebe, nisu se bavili arhivima

kao takvima, nego pojedinačnim povijesnim dokumentima, te ih opisivali kronološkim redom, bez obzira na provenijenciju.

Ovo gotovo apsolutno razlikovanje *records managera* od arhivista u Evropi se održalo manje od stoljeća. Točno stotinu godina kasnije nizozemski arhivisti Muller, Feith i Fruin kodificirali su načelo provenijencije i načelo prvobitnoga reda i time vratili *records managera* i arhiviste zajedničkom predmetu interesa i brige. Ne mnogo kasnije, nestalo je i razvodnice između razdoblja prije i poslije Francuske revolucije. Predaja spisa arhivima bila je vezana uz određene rokove, koji se više nisu odnosili na velike povijesne događaje, nego na starost samih spisa. Spisi i arhivsko gradivo postali su susljedni stadiji u istome procesu.

U tridesetim godinama arhivisti su počeli shvaćati da moderna administracija proizvodi veliku količinu spisa koji će u jednom trenutku neizbježno biti prenijeti u arhive. Svijest o tomu je bila glavni poticaj za ono što je Bruno Delmas nedavno nazvao reinkorporacijom spisa u arhivističke postupke i ponovnim uvođenjem arhivista u središte administrativnog informacijskog sustava. Rastuća količina spisa koji su nastajali i s tim povezana potreba da ih se vrednuje u ranoj fazi, doveli su nas do spoznaje da na tekuće, poluaktivne i neaktivne spise treba gledati kao na različite faze u životnom ciklusu spisa i da je proces nastajanja spisa ono što u stvari određuje granice djelatnosti arhivista.

Sređivanje i opis počeli su se usredotočavati na suvremeno gradivo koje se moglo u potpunosti razumjeti bez ikakva poznavanja diplomatike, paleografije, kronologije i starih jezika. Obrada ovoga gradiva tražila je poznavanje klasifikacijskih sustava, postupaka i kriterija vrednovanja te poznavanje javne uprave. Arhivist-povjesničar počeo je nalikovati životinji kojoj prijete izumiranje. Otkrivena je nova vrsta: arhivist-administrator, čiji je interes postao usmjeren na ono što se dešavalo unutar ureda koji su upravljali spisima.

Trebalo je ipak nešto vremena da arhivisti shvate što se događalo u tim uredima. Sve do osamdesetih razmjerno skromno su poznavali ono što njihovi kolege, *records manageri*, rade tijekom svoga radnoga dana i kako su se pripremili da se nose s golemim promjenama u njihovu poslovnom i tehnološkom okruženju. A te su promjene doista bile goleme. *American Records Management Association* (ARMA) je 1989. definirala upravljanje spisima ne kao evidentiranje i klasificiranje spisa, nego kao "sustavni nadzor nad svim spisima, počevši od njihova nastanka odnosno zaprimanja, preko obrade, distribucije, organizacije, pohrane i pretraživanja, do odluke o njihovoj konačnoj sudbini". Sljedećih su se godina *records manageri* suočili s velikim promjenama u organizacijama u kojima su radili i u širem okruženju. Od njih se tražilo da svoj posao obavljaju na neke nove načine, budući da su se funkcije organizacije razvile, decentralizirale ili su bile povjerene vanjskim izvršiteljima. Kako "posljedice lošeg upravljanja spisima pogađaju kuću," postali su zainteresira-

ni za odgovornost jednako kao što su uvijek bili zainteresirani za učinkovitost. I, napokon, sve više su ih se ticali elektronički dokumenti.

Integracija i elektronički dokumenti

Elektronički dokumenti su također postali i briga arhivista. Oni su napokon priveli kraju koncept arhivskog svijeta kao pribježišta za neaktivne spise. Nestabilnost digitalnih informacija postala je velik problem. Problem trajnosti digitalnih zapisa obesnažio je naviku arhivista da samo čekaju dok elektronički dokumenti ne stignu na mjesto njihova krajnjeg odredišta. Pokazalo se da elektronički dokumenti ne "miruju" niti u jednom trenutku njihova životnog vijeka. Kratak životni vijek računalnog hardvera i softvera i slaba veza između podataka i kontekstualnih informacija u digitalnom okruženju, postavili su pred arhiviste zahtjev da se pojave u vrlo ranoj fazi životnog ciklusa dokumenta. Trebalo je da usvoje proaktivni umjesto reaktivnog pristupa i svoju pažnju preusmjere na postupak nastajanja spisa, na čuvanje i upravljanje spisima. S druge strane, elektronički dokumenti potaknuli su interes *records managera* za suvremene arhivističke koncepte.

Elektronički dokumenti traže daljnju integraciju upravljanja spisima i arhivističkih postupaka. Kao središnji problem za obje struke pokazalo se osmišljavanje i primjena okvirne strategije za čuvanje kratkoročnog i dugoročnog pamćenja u istome administrativnome okruženju, polazeći od poslovnih procesa koji su proizveli spise. I *records manageri* i arhivisti morali su se uhvatiti u koštac s novim zahtjevima u pogledu spisa i njihova čuvanja, kako bi osigurali njihovu autentičnost i vjerodostojnost.

U današnjem arhivskom svijetu integracija nije više samo opcija koja se može birati. Ove godine, naprimjer, Arhivska uprava Novog Južnog Walesa u Australiji odlučila je da upravljanje spisima više ne definira kao širok skup specijaliziranih aktivnosti, nego kao općenitu funkciju. Upravljanje spisima je definirano kao "... onaj dio upravljanja organizacijom koji osigurava usluge koje se odnose na: (1) udovoljavanje potrebama i zaštitu interesa organizacije i njezinih klijenata, i (2) zaštitu cjelovite, točne i vjerodostojne dokumentacije o djelatnosti organizacije, kako bi se udovoljilo zakonskim i zahtjevima koji se odnose na dokaznu vrijednost i odgovornost. Upravljanje spisima", kažu, "treba vršiti na ekonomičan i učinkovit način, kroz upravljanje kontinuumom spisa kao imovinom i informacijskim resursom organizacije, od projektiranja sustava za upravljanje spisima do prestanka postojanja spisa."

Integrirane arhivske funkcije i funkcije upravljanja spisima

U definiciji Arhivske uprave Novog Južnog Walesa ključna je zadnja rečenica. Ona proširuje područje upravljanja spisima do njegovih krajnjih granica, tj. "od pro-

jektiranja sustava za upravljanje spisima do prestanka postojanja spisa.” To može prestrašiti nepripremljenog arhivista koji bi mogao zaključiti da je istjeran iz svog vlastitog područja. To, međutim, nije tako. Arhivska uprava Novog Južnog Walesa odlučila je gledati na spise i arhivsko gradivo kao na jedno, objedinjeno poslovno područje. Ona je jednostavno prevela koncept *records continuuma* u pojmove koji se odnose na organizaciju.

Naravno, ovaj integrativni pristup predmetu arhivistike doista utječe na perspektivu područja kojih se tiče. Ta područja se više ne promatraju kao skup aktivnosti (tj. na jednoj strani evidentiranje i klasificiranje, na drugoj sređivanje i opis), nego kao same funkcije upravljanja spisima i arhivskim gradivom, funkciju upravljanja spisima i funkciju upravljanja arhivskim gradivom. Funkcija upravljanja spisima omogućuje organizaciji da obavlja svoj posao i da bude odgovorna, posredstvom spisa. Arhivska funkcija omogućuje organizaciji (javna služba, društvo kao cjelina) da bude odgovorna za svoju prošlost, posredstvom spisa (arhivskog gradiva).

Analiza funkcija suvremenog upravljanja spisima i arhivskih funkcija pokazuje da upravljanje spisima i upravljanje arhivskim gradivom više nisu odvojena područja, niti naprosto faze od kojih jedna slijedi drugu. To su međuovisne funkcije u jednom integriranom procesu.

Integrirana arhivistička znanost

Arhivistički posao se integrira, pa tako i arhivistička znanost. I ovdje je pokretač promjena informacijska i komunikacijska tehnologija. S druge strane, elektronički dokumenti su dokumenti jednako kao i oni koji nisu elektronički. Stoga probleme na području elektroničkih dokumenata treba rješavati unutar arhivističke znanosti. S druge strane, samo postojanje elektroničkih dokumenata čini nužnim da se redefinišu svi važniji koncepti arhivističke znanosti i metodologije. Da li su npr. u sređivanju elektroničkih dokumenata prikladni koncepti serije i fonda ili bismo trebali prihvatiti poslovne procese kao jedini strukturirajući koncept? Da li koncept arhivske sveze može biti prikladno sredstvo za analizu elektroničkih dokumenata, jednako kao i onih koji to nisu?

Godine 1994. prof. Carol Couture s University of Quebec u Montrealu istaknuo je da je definicija arhiva postala šira i čvršća negoli prije i da arhivistika značajno proširuje svoje područje. Arhivistika se dugo vremena ustručavala da zakorači u područje administrativne vrijednosti arhivskih spisa, baveći se njima samo s obzirom na njihovu evidencijsku vrijednost. Novi, globalni arhivistički pristup, međutim, integrira evidencijske i administrativne aspekte. To će, po njegovu mišljenju, dovesti do jednoobraznosti i kontinuiteta radnji koje arhivisti obavljaju na cjelini dokumenata iz kojih je nastalo arhivsko gradivo i do integriranja primarne i sekundarne vrijednosti arhivskog gradiva.

Zaključak je doista neizbježan: više nego ikada prije, arhivistika je postala osnova ne samo za arhivsku praksu, nego i za aktivnosti unutar upravljanja spisima. Više nego ikada prije, records manageri i arhivisti dijele istu znanstvenu disciplinu, zahvaljujući integraciji koncepata arhivskog gradiva i spisa u jedan pojam: pojam informacija vezanih uz procese, tj. informacija koje su nastale u poslovnim procesima i strukturirane su na takav način da su dohvatljive u kontekstu tih poslovnih procesa.

Integrirajuće istraživanje

Kako arhivistika postaje integrirana znanost, i istraživanje u arhivistici mora postati integrirano. Tako je 9. rujna 1998. Ann Pederson, viši predavač na školi za informacijske znanosti, knjižničarstvo i arhivistiku Sveučilišta Novoga Južnog Walesa u Sydneyu, Australija, jedan od članova upravnog odbora Sekcije za arhivističko obrazovanje Međunarodnog arhivskog vijeća, objavila novo izvješće o napretku u istraživačkom radu na upravljanju spisima u Australiji u 1998. godini. To je nacrt u kojem su predstavljeni i obrađeni prijedlozi koje je 1992. godine dao ICA/SAE, u 1996. forum australskih nastavnika na području upravljanja spisima, i kasnije pojedini kolege iz različitih dijelova svijeta. To se može smatrati popisom koji reprezentira potrebe za istraživanjem značajnog dijela arhivističke zajednice. Već i letimična analiza vrlo jasno pokazuje kako se brzo, na području istraživanja u arhivistici, smanjila razlika između spisa i arhivskog gradiva

Koje su potrebe za istraživanjem koje je identificirala reprezentativna skupina anglofonih arhivista? Dobrih 25% predloženih istraživačkih projekata odnosi se na stvari koje su zajedničke *records managerima* i arhivistima: opći teorijski koncepti koji se odnose i na upravljanje spisima i na upravljanje arhivskim gradivom, stručne kompetencije, klasifikacija poslovnih područja i stručno obrazovanje arhivista i *records managera*, i tehnološka pitanja, kao pohrana i zaštita. Sljedećih 30% prijedloga za istraživanje odnosi se na pitanja koja se posebno odnose na funkciju upravljanja spisima, a 20% istraživačkih projekata usmjereno je na elektroničke dokumente (većinom o potrebnim metapodacima). Samo 25% prijedloga je specifično povezano s arhivskom funkcijom. Gotovo polovina projekata u zadnjoj skupini odnosi se na istraživanje korisnika. U samo dva prijedloga za istraživanje mogu se prepoznati tradicionalni arhivski zadaci: vrednovanje i opisni standardi.

Novo lice struke

S promjenom arhivske prakse i teorije mijenja se i lik arhivista kao struke. Novi lik se mora prilagoditi širokom i općenitom profilu informacijskog stručnjaka, na način da su i opći profil i lik arhivista *deinstitucionalizirani, široki i integrirani*.

Novi stručni profil je deinstitutionaliziran na način da buduće arhiviste više nećemo identificirati preko gradiva koje čuvaju, preko posebnog dijela javnosti kojemu služe, ili preko ustanova koje ih zapošljavaju, kao što su arhivi, pismohrane, knjižnice ili dokumentacijski centri, nego isključivo preko njihove stručne specijalizacije i načina na koji koriste svoje stručno znanje na dobrobit zajednice.

Novi stručni profil je širok u smislu da perspektiva na tržištu radne snage za novu struku nisu samo javni arhivi, nego čitavo područje koje obuhvaća arhivske ustanove, spisovodne urede i druge organizacije koje se bave obradom i "isporukom" informacija. Većina će njih, ipak, najvjerojatnije biti uposljena u organizacijama koje su se specijalizirale za upravljanje arhivskim gradivom i spisima. U budućnosti će arhivisti posjedovati opće znanje i poznavanje čitavog znanstvenog područja čiji je predmet pisana informacija s jedne strane, dok će s druge strane ipak nastaviti biti specijalisti, eksperti za informacije posebne strukture, za informacije vezane uz poslovne procese, za procesom određene informacije.

Novi stručni profil je integriran u dva smisla. Prvo, u smislu da će budući arhivisti biti podjednako kvalificirani i za upravljanje arhivskim gradivom i za upravljanje spisima. Drugo, u smislu da budući arhivisti neće biti specijalisti za papirnatu dokumente ili za elektroničke dokumente: njihov pristup će biti generalan, tako da obuhvati i elektroničke i papirnatu dokumente naprosto kao različite pojavnosti istoga fenomena.

Naša se struka u ovom trenutku nalazi u izazovnom procesu reprofesionalizacije. Niti jedna osobina struke ne može izbjeći redefiniciju: status i usmjerenje arhivističke znanosti, zadaci i stručni profil arhivista, struktura i sadržaj arhivističkog obrazovanja, granice između različitih informacijskih i dokumentacijskih struka i disciplina.

Središnje pitanje u ovom procesu su stručne kompetencije. Na koji način možemo naše znanje, razumijevanje, vještine i sklonosti održati aktualnima? Na koji način možemo osigurati da budući arhivisti stiču to znanje, razumijevanje, vještine i sklonosti od samoga početka?

Arhivističko obrazovanje i usavršavanje

Arhivističko obrazovanje i usavršavanje je ključni čimbenik uspjeha.

Arhivska zajednica se mora ozbiljno potruditi da osigura obuhvatan program kontinuiranog obrazovanja namijenjen *records managerima* i arhivistima istovremeno, kako bi onima, koji su već dio sustava, pružila dobro znanje i poznavanje suvremenih trendova na područjima upravljanja spisima, elektroničkih dokumenata itd., kako bi im prenijela nove metode i postupke, i napokon postigla da promijene svoje navike u struci. U isto vrijeme ona mora osmisliti i organizirati programe

početnog arhivističkog obrazovanja koji izlaze u susret potrebama onih koji rade sa spisima za široko i prilagodljivo obrazovanim stručnjacima koji mogu naći mjesta i u uredima koji upravljaju spisima i u arhivima.

Početno arhivističko obrazovanje mora pokriti čitav *records continuum* i biti ciljano jednako prema onima koji žele postati arhivisti ili *records manageri*. To bi studentima povećalo izgleda na tržištu radne snage, sa samog sustava javnih arhiva na čitav sektor koji se bavi upravljanjem spisima i arhivskim gradivom, uključujući i područje upravljanja spisima. Takva ekspanzija bi, naravno, mogla biti realizirana samo ako bi nastavni program bio dio šireg obrazovnog programa na području informacijskih znanosti i ako bi težište bilo na elektroničkim dokumentima.

Kontinuirano arhivističko obrazovanje je namijenjeno potpuno različitoj ciljanoj skupini: današnjim arhivistima i *records managerima*. Prva stvar koju im ono treba pomoći da postignu je sljedeće: promijeniti navike i sklonosti i preuzeti nove uloge. Mi arhivisti, jednako kao i *records manageri*, moramo naučiti širiti naše poglede i usvojiti jedan integrirani multidisciplinarni pristup. Moramo naučiti zamijeniti jednu statičku orijentaciju – orijentaciju na fizički dokument – jednom dinamičkom orijentacijom: orijentacijom na virtualne dokumente i poslovne procese koji su ih proizveli. Trebamo naučiti da ne motrimo samo fizičke dokumente, nego i aktivno upravljamo tijekom kolanja digitalnih informacija. Moramo naučiti preobraziti naš reaktivni 'čekaj i vidi' pristup u jedan proaktivni pristup. Moramo naučiti da naš posao nije pojaviti se na kraju poslovnih procesa, nego zauzeti čvrst položaj na samome početku. Moramo naučiti gledati na funkciju upravljanja spisima i arhivsku funkciju ne kao na striktno odjeljene, nego kao na integrirane funkcije. Kao iskusnim stručnjacima mora nam biti jasno da ćemo u okruženju kojim dominiraju bitovi i bajtovi brzo izgubiti našu poziciju stručnjaka ako ne prilagodimo naše znanje i vještine.

Zajedno s popriličnim znanjem i iskustvom na području upravljanja spisima i arhivskim gradivom mi nosimo i breme zapreka koje stvara tradicija. Ako želimo učinkovito odgovoriti na probleme koje postavljaju elektronički dokumenti, ako želimo imati novi tip stručnjaka koji nije samo obrazovan, nego nakon završetka studija i prihvaćen od strane zajednice informacijskih stručnjaka, znamo da moramo osposobiti *sami sebe* da mijenjamo navike i preuzmemo novu ulogu.

Sve to možemo naučiti analizirajući elektroničke dokumente, jer elektroničke dokumente ne možemo promatrati isključivo iz arhivističke perspektive.

Integracija na području zakonodavstva

Moj zadnji primjer integracije govori o arhivskom zakonodavstvu. Općenito govoreći, zakonodavstvo je zadnji korak u procesu promjena. Međutim, integracija

područja upravljanja spisima i upravljanja arhivskim gradivom je proces koji se odvija brzo. Njegova prva faza – integracija funkcija – još nije dovršena, dok je zadnja faza – prilagodba zakonodavstva o upravljanju spisima i arhivskog zakonodavstva – još u tijeku.

Teorijski koncept *records continuuma* i integrativni pogled na funkcije upravljanja spisima i arhivskim gradivom u Australiji je već našao svoj put do zakonodavca. Ove godine je u Novom Južnom Walesu Arhivski zakon iz 1960. godine zamijenjen novim Zakonom o državnim spisima. Cilj novog zakonodavstva nije samo omogućiti bolju zaštitu za važan dio kulturne baštine države, nego i osigurati bolje upravljanje spisima vladinih institucija tijekom njihova vijeka postojanja i promovirati učinkovitu i odgovornu vladu kroz poboljšano upravljanje spisima.

Dio zakona definira odgovornosti u okviru upravljanja spisima u javnim uredima. Ovaj dio sadrži propise i postupke u upravljanju spisima, ali i obvezu javnih ureda da stvaraju i čuvaju potpune i točne spise o svojim aktivnostima, te odredbu koja osigurava da informacije u spisima koji ovise o tehnologiji, kao što su elektronički dokumenti, u procesu njihova čuvanja i nadzora mogu biti izrađeni i dostupni kada je to potrebno. Svrha je ove zadnje odredbe, naravno, odgovoriti na izazov koji postavlja elektroničko okruženje. Ona se smatra ključnom komponentom strategija koje su razvijene za javne službe Novog Južnog Walesa za upravljanje elektroničkim dokumentima tijekom vremena.

Odredbe Zakona o državnim spisima, koje se odnose na upravljanje spisima, zahtijevaju i postojanje glavnog izvršnog službenika koji treba osigurati da javni uredi provode odredbe zakona. Stoga je ranija Arhivska uprava zakonom preobražena u Upravu za državne spise Novog Južnog Walesa, a nekadašnji glavni arhivist preimenovan u ravnatelja Ureda za državne spise. Među ostalim dužnostima, Ured za državne spise ima prema zakonu ključnu odgovornost za odobravanje uništenja državnih spisa i za donošenje odluke o tome koji će se spisi čuvati u Državnome arhivu. Intencija je novoga zakona i svjestan i nužan pomak prema više proaktivnom modelu u kreiranju, upravljanju, nadzoru i odluci o konačnoj sudbini državnih spisa.

Osim odredbi o valjanom upravljanju spisima, novi zakon sadrži i odredbe o nadzoru koji provodi Ured za državne spise kako bi osigurao da su spisi trajne vrijednosti, koje javni ured čijim su radom nastali više ne koristi, pod nadzorom i dobrom upravom u svojstvu državnog arhiva. Zakon daje ovlasti Uredu za državne spise da taj nadzor vrši tako da spise uzme u svoj posjed i pod svoju zaštitu, ili da sklopi ugovor, u slučaju da neka druga osoba (uključujući i javne ustanove) ima doći u posjed takvih spisa i čuvati ih. Ovaj dio zakona će postajati sve važniji, jer sve više spisa nastaje u elektroničkom obliku i više nije toliko praktično, odnosno poželjno njihovu fizičku zaštitu prenijeti na Ured za državne spise.

Različite funkcije, različite odgovornosti

Sada dolazim do zaključka. Kako spisi gube svoju čvrstu fizičku pojavnost, funkcije upravljanja spisima i arhivske funkcije postaju međusobno ovisnije.

Funkcija upravljanja spisima je redefinjirana kao funkcija čiji je cilj osigurati da organizacija obavlja svoje zadaće i bude odgovorna posredstvom spisa. Upravljanje funkcijom zaštite spisa znači voditi, koristiti i nadzirati sustav za upravljanje spisima i osigurati efikasnost i učinkovitost postupaka unutar tog sustava. Struka koja obavlja te zadatke jest današnji *records manager*.

Arhivska funkcija je redefinjirana kao funkcija čiji je cilj osigurati da organizacija ili zajednica čiji je ona dio, bude odgovorna za svoju prošlost, i to putem spisa (ili arhiva). Upravljanje arhivskom funkcijom znači osigurati dugoročnu dostupnost i trajnu kvalitetu njezina uvijek relevantnog proizvoda. Stručnjak koji obavlja ove zadatke je današnji arhivist.

Sukladno tomu, zahtjevi za ulazak u obje struke se približavaju. U skoroj budućnosti *records manager* bi mogao imati specijalizaciju u informatici, a arhivist u povijesti i diplomaciji. Međutim, njihove opće kvalifikacije bi mogle biti iste: kvalificiranost u znanstvenoj disciplini koja je u osnovi oba zanimanja, tj. arhivističkoj znanosti.

Bilo bi zaista dobro ako bi *records manageri* i arhivisti postali članovi istoga strukovnog udruženja ili društva. Integraciju struke bi obje poddiscipline mogle iskoristiti da poboljšaju svoje stručne kompetencije i uspješnost u izvršenju poslova za koje su odgovorni u društvu.

Arhivisti i *records manageri*: ista struka, različite odgovornosti, to je bio predmet ovoga izlaganja. Svi specijalisti za elektroničke dokumente u našoj struci zagovaraju blisku povezanost između funkcije upravljanja spisima i arhivske funkcije. I oni su potpuno u pravu. Većina njih zagovara također i vodeću ulogu arhivista u fazi projektiranja sustava za upravljanje spisima. Ovo stajalište nije lišeno rasprave. Na DLM forumu 1996. moj se kolega Peter Horsman u svome izlaganju o sustavima za upravljanje spisima usprotivio tome gledištu i zagovarao jasnu podjelu odgovornosti između *records managera* i arhivista. Ja se u potpunosti slažem s njim. Arhivist bi se trebao suzdržati od zadiranja u posao *records managera*, ne bi se smio uplitati u implementaciju i nadziranje nužnih funkcija upravljanja spisima u poslovnim aplikacijama. Bili dokumenti u elektroničkom obliku ili ne, postojala ili nepostojala integracija između *records managera* i arhivista, glavna zadaća *records managera* uvijek će biti pomoći svojoj organizaciji da postigne svoje ciljeve, putem spisa. Arhivist uvijek mora ostati nepristran i neovisan o organizaciji čijim su radom spisi nastali.

Summary

**ARCHIVISTS AND RECORDS MANAGERS:
SAME PROFESSION, DIFFERENT RESPONSIBILITIES**

The information revolution is transforming the two domains of archives and records management and it is integrating them into one domain. In this process, archivists and records managers are challenged to redefine their occupations as well as their mutual relations. In our old profession, current and semi-current or active records were neatly separated from non current or non-active records. The antagonism was most heavily stressed by Schellenberg, who even invented two different terms: records and archives.

Electronic records finally put an end to the concept of the archival world as a refuge for the non-current. The ephemeral character of digital information became a hot issue. The digital longevity problem did away with the archivists' reactive attitude of just waiting until electronic records would arrive at their last resting place. Electronic records appeared not to be inclined to rest at any moment in their lifetime. The short duration of life of computer hardware and software and the loose bond in a digital context between data and context information urgently invited archivists to interfere in the life cycle at a very early stage. They had to adopt a pro-active instead of a reactive attitude, and shift their attention to the records creating process, to record-keeping and to records management. On the other side electronic records raised the interest of records managers in modern concepts of archival science. In today's archival practice integration is not a free option anymore.

Of course, this integrated view on the archival domain *does* affect the outlook of the occupations involved. These occupations are not considered anymore as a set of activities (i.e.: filing and classing on the one hand and arrangement and description on the other) but as the functions of records and archives management themselves, the records management function and the archival function. The analysis of modern records management and archival functions makes clear, that records management and archives management are not separate domains anymore, nor merely stages in prolongation of each other. They are related functions in an integrated process.

Archival work is integrating and so is archival science. Again Information and Communication Technology is the agent of change. On the one hand, electronic records are records just as non electronic records. Consequently, problems in the field of electronic records are problems to be dealt with by archival science. On the other hand, the very existence of electronic records also brings about the need for all major concepts of archival science and archival methodology to be redefined. More than ever before, archival science has become the basis not only for archival practice, but

also for records management activities. More than ever before, records managers and archivists share the same scientific discipline, due to the integration of the two concepts of archives and records in one integrated notion of process bound information, i.e.: information generated by business processes and structured in such a way that it can be retrieved in the context of those business processes.

Archival education and training is a key success factor. The archival world must make serious efforts to provide for a broad continuing education program aimed at records managers and archivists together, in order to give records managers and archivists who are already part of the system a good knowledge and understanding of modern developments in the fields of records management, electronic records etc., to transfer to them new methods and techniques and, last but not least, to have them change their professional attitudes. At the same time it must design and establish programs for initial archival education which meet the needs of the record handling community for broad and flexible professionals who could be employed both by a record office and by an archives.

Archivists and records managers: same profession, different responsibilities. An archivist must refrain from interfering in the records manager's duties; he must avoid any involvement in implementing and controlling record keeping requirements in business applications. Whether records are in electronic form or not, whether records managers and archivists are integrating or not, the primary duty of the records manager always will be to help his organisation accomplishing its aims and goals by means of records. The archivist must always stay impartial and independent from the records creating body.

Key Words: *archivists, records managers, records management, reprofesionalisation (of archival science)*

Članak preveo i sažetke izradio Jozo Ivanović